

виходять за межі безпосередніх потреб та орієнтуються на придбання суспільством нового якісного стану.

Фундаментальним мегаінститутом суспільства є довіра, яка забезпечує певний рівень впевненості в позитивних наслідках дій інших людей та дозволяє приймати рішення в умовах невизначеності та ризику. Процес розвитку довіри передбачає зміну її форм – від довіри до людей, побудовану на особистісних зобов'язаннях, до довіри до відчужених систем (грошей, законів, політичних символів тощо). Суб'єкти в більш довірчих суспільствах використовують менше ресурсів на захист своїх прав власності через економію податкових платежів, хабарів, тримання приватних служб охорони. Низький рівень довіри до фінансових установ ставить перепони інноваціям, оскільки інвестиції стають менш дохідними та більш ризикованими, а доступ до банківських ресурсів стає значно вище. Ефективне впровадження інститутів розвитку, що регламентують державно-приватне партнерство в українському суспільстві стає край проблематичним, оскільки характерною рисою є досить низький рівень довіри до інститутів державної влади у зв'язку з їх низькою якістю та негативною оцінкою очікування з боку бізнесу та населення.

До мегаінститутів суспільства відноситься інститут власності, який історично спонукав суб'єктів до раціональної поведінки та забезпечував розвиток найбільш ефективних способів господарювання. Власність історично виникла та завжди функціонує як спільно-розділений механізм володіння ресурсами та результатами. Саме баланс спільних та індивідуальних інтересів призводить до виникнення різних форм власності – від приватних до суспільних. Сьогодні найактуальнішим механізмом реалізації спільно-розділеного характеру власності стає інститут державно-приватного партнерства, який дозволяє реформувати власність з метою її більш органічного включення до ринкової системи та виступає повноцінною альтернативою приватизації життєво важливих (стратегічних) економічних об'єктів. У відносини державно-приватного партнерства держава вступає як суб'єкт, який одночасно є носієм публічно-правових та громадянсько-правових повноважень. В цьому разі відбувається не просте поєднання ресурсів, а особлива конфігурацію інтересів та відповідних повноважень партнерів, наслідком якої є взаємо посилюючий ефект суспільної дії. Інститут державно-приватного партнерства сприяє підвищенню рівня суспільно-економічної довіри в суспільстві за рахунок того, що громадяни отримують можливість користуватися більш якісними послугами соціального характеру за розумними цінами. Для української економіки реалізація механізмів державно-приватного партнерства в системі інститутів розвитку є фундаментальною умовою технологічної, економічної, соціокультурної модернізації суспільства.

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ СПІЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС У КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Ішков С.В., аспірант кафедри міжнародної економіки, ДонНУЕТ,
м. Донецьк, Україна*

Спільна енергетична політика ЄС (СЕП ЄС) являє собою напрям спільних політик Європейського Союзу, що перебуває у спільній компетенції ЄС та країн – члени об'єднання. Це означає, що ЄС виконує функцію координування, узгодження, гармонізації національних енергетичних політик країн – членів, створюючи для цього

загальні інституційні фрейми та визначаючи стратегічні цілі та пріоритетні напрями енергетичної політики.

Одним з пріоритетних напрямів СЕП ЄС, визначених, зокрема, в Білих та Зелених книгах ЄС щодо проблем розвитку європейської енергетики та енергетичної політики (напр., [1; 2]), є сталість розвитку, тобто гармонічний, збалансований розвиток соціуму та довкілля на засадах мінімізації їхнього взаємного негативного впливу та досягнення рівноваги між дотриманням інтересів сучасного та майбутнього поколінь. З точки зору енергетичної політики сталий розвиток передбачає поєднання дій щодо запобігання змінам клімату шляхом сприяння поширенню використання енергії з поновлюваних джерел і шляхом підвищення енергоефективності європейської економіки.

Діяльність за даним напрямом має за стратегічну мету досягнення сталого розвитку, на шляху до якої поставлено такі тактичні цілі: 1) раціоналізація енергоспоживання; 2) зменшення викидів парникових газів; 3) сприяння розвитку поновлюваних джерел енергії; 4) створення сприятливих умов для розвитку технологій у галузі без вуглецевої енергетики; 5) гармонізацію систем управління споживанням вичерпних енергоресурсів; 6) інтеграцію енергетичної та кліматичної політик ЄС [1; 2].

Зважаючи на двовимірність СЕП ЄС (під її внутрішнім виміром розуміється політика щодо країн – членів ЄС, а від зовнішнім виміром – щодо третіх країн) і на важливість сталості розвитку як для окремих країн, так і для світової спільноти в цілому, діяльність за напрямом «сталий розвиток» можна вважати проявом горизонтальності даної політики, оскільки даний напрям є провідним як у внутрішньому, так і у зовнішньому вимірі СЕП ЄС.

Вироблення СЕП ЄС переважно здійснюється з використанням таких методів вироблення спільних політик, як регуляторний метод, метод координації політик і метод співробітництва на національному рівні (метод інтенсивної міжурядової співпраці). Одночасно належність енергетичної політики до спільних компетенцій зумовлює обмеженість використання інших методів вироблення спільних політик.

Багаторівневість формування та реалізації СЕП ЄС, яка передбачає вироблення останньої на трьох рівнях: наднаціональному (інтеграційному), національному (міждержавному та власне національному) та локальному (регіональному та місцевому) – у поєднанні з визначеними основними методами вироблення даної політики дозволяє визначити матрицю рівнів і методів СЕП ЄС (табл.):

Таблиця

Матриця методів і рівнів вироблення СЕП ЄС

Рівень творення політики		Переважачий метод творення політики
Наднаціональний		Регуляторний метод
		Метод координації політик
Національний	Міждержавний	Метод співробітництва на національному рівні
	Власне національний	Метод координації політик
Локальний (місцевий)	(регіональний та місцевий)	Специфічні для кожної держави методи творення національної енергетичної політики

Горизонтальний характер пріоритетного напрямку СЕП ЄС «сталий розвиток» передбачає формування та реалізацію політичних заходів на усіх рівнях провадження даної політики, а отже при розробці політичних заходів за даним напрямком застосовуються усі три основні методи вироблення СЕП ЄС.

Практична реалізація СЕП ЄС здійснюється із застосуванням широкого спектру інструментів, які за критерієм засобу впливу розподіляються на такі основні блоки: 1) економічні (застосування засобів впливу на ринкові відносини в енергетичному комплексі ЄС, які опосередковано впливають на об'єкт СЕП ЄС через модифікацію економічних умов ведення господарської діяльності); 2) організаційні (засоби інституціоналізації СЕП ЄС, формування функціональної, галузевої, просторової структури енергетичного комплексу ЄС і суб'єктів управління ним); 3) адміністративно-правові (застосування засобів регулювання енергетичної сфери ЄС на основі нормативно-правової бази вироблення СЕП ЄС на усіх рівнях); 4) політичні (використання засобів політичної взаємодії між суб'єктами СЕП ЄС); 5) соціально-психологічні (засоби морального заохочення суб'єктів управління енергетичним комплексом ЄС; їх інформування та популяризації цілей, завдань, інструментів і результатів провадження даної політики). Зважаючи на важливість напрямку «сталий розвиток» для досягнення стратегічних цілей СЕП ЄС, інструментарій, спрямований на досягнення сталого розвитку, включений до усіх блоків даної класифікації.

Так, економічний блок інструментів СЕП ЄС за напрямом «сталий розвиток» включає інструмент формування спільних регіональних енергоринків у вигляді складової STEP (Sustainable Tools of Energy policy) в рамках програми INTERREG IV; інструмент встановлення мінімальних цін на окремі енергоносії у вигляді надання пільгових тарифів щодо енергії, генерованої з поновлюваних джерел; інструмент торгівлі дозволами на викиди парникових газів (Київський протокол щодо змін клімату та Директиви щодо схеми торгівлі дозволами на викиди парникових газів).

Організаційний блок інструментів, спрямованих на досягнення сталого розвитку, включає низку заходів з підвищення енергоефективності та енергозбереження в європейській економіці: Стратегічний план щодо енергетичних технологій (Strategic Energy Technology Plan, SET-Plan), План дій з енергоефективності (Energy Efficiency Plan), заходи за темою "Енергетика" в межах Сьомої рамкової програми ЄС (7th Framework Programme). Також до цього блоку належать інструменти щодо трансформації структури енергетичної сфери за видами енергоресурсів, у тому числі Директиви щодо поновлюваних енергоресурсів, Проект ManagEnergy зі співпраці у сфері енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії, Рамкова програма Євратому (Euratom Framework Programme) тощо.

До адміністративно-правового блоку входять норми первинного та вторинного («м'якого» та «жорсткого» права ЄС), які стосуються досягнення сталого розвитку у сфері енергетики; норми третинного права, міжнародно-правові норми, а також національні правові норми країн – членів ЄС.

Інструменти політичного блоку включають інструменти інституціоналізації зовнішньополітичних відносин в енергетичній сфері; інструменти двосторонньої політичної взаємодії; інструменти регіональної та багатосторонньої політичної взаємодії, спрямовані на досягнення сталого розвитку.

Соціально-психологічний блок інструментів СЕП ЄС за напрямом «сталий розвиток» містить такі інструменти, як Проект з підвищення прозорості та часті громадськості в управлінні ядерними відходами (RISCOM II), Напрямок "енергія" в

межах Кампаній з інформування споживачів (Consumer Information Campaigns), Громадський енергетичний форум (Citizens' Energy Forum), Консультативна група європейських споживачів (European Consumer Consultative Group, ECCG).

Таким чином, досягнення сталого розвитку є одним з пріоритетних напрямів СЕП ЄС; діяльність за цим напрямом здійснюється на всіх рівнях вироблення даної політики та як у внутрішньому, так і у зовнішньому вимірах. Інструментарій СЕП ЄС за даним напрямом включає численні інструменти, які класифіковано за критерієм засобу впливу на економічні, організаційні, адміністративно-правові, політичні та соціально-психологічні інструменти.

Список літератури:

1. A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy : Green Paper [Electronic resource] / [European Commission]. – Access mode : http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf.
2. Energy for the future: renewable sources of energy : White Paper [Electronic resource] / [European Commission]. – Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1996:0576:FIN:EN:PDF>.

ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Марценюк Л. В., к.е.н, доцент, ДНУЗТ, м. Дніпропетровськ, Україна

Сталий розвиток – загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їхню потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Ряд прихильників сталого розвитку вважають його найперспективнішою ідеологією третього тисячоліття, яка витіснить усі наявні світоглядні ідеології, як такі, що є неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації.

Безумовно, сталий розвиток – це керований розвиток. Основою його керованості є системний підхід та сучасні інформаційні технології, які дозволяють моделювати різні варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їхні результати та вибрати найбільш оптимальний. Водночас з'явилися дослідження американського вченого Н. Джорджеску-Рогена, який пов'язує розвиток економіки з природними обмеженнями та робить спроби поєднати термодинаміку з економікою довкілля.

Варто відзначити, що у кожній країні свій шлях розвитку. В одних цей шлях тільки починається, у інших вже розпочався, треті вже стали на шлях сталого економічного розвитку. Існує багато країн, у яких одна мета – вижити [2]. Людство зіткнулося з беспрецедентною проблемою глобального екологічного виживання. В світі не існує країни, якої б не торкнулася тією чи іншою мірою екологічна криза, безпосередньо пов'язана з обмеженістю природних ресурсів планети, станом демографічних, соціальних та економічних процесів.

Триєдина концепція стійкого розвитку включає вимоги до захисту довкілля, соціальної справедливості та відсутності расової й національної дискримінації. У країнах, де на державному рівні зазначені вимоги ігноруються, в поняття сталого розвитку намагаються вкласти інший зміст. Так, в Україні термін «сталий розвиток» часто вживають для означення неухильного зростання економічних показників